

## ฟิลั่งกาสา



1. ชื่อสมุนไพร ฟิลั่งกาสา (PHILANGKASA)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ardisia polycephala* wall., *Ardisia elliptica* Thunb. **ชื่อวงศ์** Mysinaceae
3. ชื่ออื่น ผักจ้ำ ผักจ้ำแดง (เชียงใหม่ เชียงราย), มะจ้ำ ตาไก่ (ภาคใต้), ทุลังกาสา รามใหญ่ (ชุมพร), ตีนจ้ำ (เลย), Duck's eyes, seashore Ardisia.

#### 4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้น ขนาดเล็ก สูงได้ถึง 8 เมตร ลำต้นมีเปลือกสีน้ำตาลเข้ม ผิวเกลี้ยงบาง แตกกิ่งก้านสาขาได้มาก

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับแบบวนรอบ ก้านใบเป็นสีเขียวอ่อน แผ่นใบรูปใบหอกยาว ขนาดกว้าง 4-8 เซนติเมตร ยาว 12-20 เซนติเมตร ปลายใบแหลมหรือโค้งมนเล็กน้อย โคนสอบเป็นรูปลิ้น ขอบใบเรียบ ใบแก่หนา ผิวเรียบและเกลี้ยง ด้านบนสีเขียวสดกว่าด้านล่าง แต่อาจมีจุดดำเล็กๆ ประปรายในผิวใบด้านล่าง

ดอก ช่อดอกออกเป็นช่อกระจุกห้อยลง ดอกย่อยเรียงสลับแบบวนรอบช่อแน่น มีก้านดอกยาว 10-15 มิลลิเมตร กลีบเลี้ยงเรียงซ้อนกันมีขนละเอียดและมีต่อมเป็นประปราย กลีบดอกสีชมพู 5 กลีบ รูปไข่กว้าง ปลายแหลม โคนเรียงซ้อนกัน เกสรตัวผู้สีเหลือง อับเรณูแคบยาวมีจุดสีดำที่โคน ก้านเกสรเพศเมียยาวคล้ายเข็ม

ผล ค่อนข้างกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 6-9 มิลลิเมตร เมื่อแก่สีแดงและสุกสีดำ มีจุดเล็ก ๆ หนาแน่น เนื้อบางภายในมีเมล็ด 1 เมล็ด

#### 5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ทั้งต้น ดอก ผล เมล็ด

#### 6.สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ราก ใช้รักษาอาการโรค หนองใน พอกปิดแผล แก้พิษงู เปลือกต้นและผล ใช้รักษาแก้ไข้ แก้ท้องเสียต้น ใช้รักษาโรคเรื้อน ใบ ใช้รักษาโรคตับพิการ แก้ไอ แก้ท้องเสีย แก้ลม ดอก เป็นยาฆ่าเชื้อโรค เมล็ด แก้ลมพิษ

#### 7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

## 8. สารสำคัญ

ทุกส่วนของต้นพืลังกาสามีสารอะไมริน (amyrin) และ สารราฟาโนน (rapanone) มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย

## 9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืลังกาสามีสขึ้นประปรายทั่วไปในป่าผลัดใบ ป่าเบญจพรรณ จนถึงป่าดิบเขาสูงถึง 1,000 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล ในต่างประเทศ พบในพม่า จีนตอนใต้ และเวียดนาม

## 10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ริมน้ำ ชายคลอง ที่ราบลุ่ม ป่าโปร่ง
- ภาค ทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด นนทบุรี เชียงใหม่ เชียงราย นราธิวาส ราชบุรี

## 11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

## 12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ดและตอนกิ่ง การเพาะเมล็ดโดยนำเมล็ดที่มีสีดามาแช่น้ำแล้วล้างให้สะอาด นำไปตากแดดจนแห้ง แล้วนำไปเพาะในกระบะเพาะชำประมาณ 20 – 30 วัน พืลังกาสามีสจะงอกขึ้นเป็นต้นอ่อนสูงประมาณ 10 – 15 เซนติเมตร แยกลงถุงเพาะชำที่ผสมดินกับปุ๋ยคอกและมะพร้าวสับ รดน้ำให้ชุ่มเอาไว้ในเรือนเพาะชำ เมื่อต้นสูงประมาณ 30 – 40 เซนติเมตร ปลูกลงแปลงต่อไป

## 13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก พืลังกาสามีสปลูกได้ทุกฤดูกาล ต้องมีน้ำเพียงพอ แต่นิยมปลูกฤดูฝน จะงอกงามดี
- การเตรียมดิน โดยการปลูกเป็นหลุมกว้าง 50 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร ลึก 50 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมัก คลุกเคล้าให้เข้ากันดินปลูกระยะต้นควรห่าง 4 – 5 เมตร
- วิธีการปลูก เมื่อเตรียมหลุมเรียบร้อยแล้ว นำต้นกล้าพืลังกาสามีส อายุ 6 -12 เดือน ลงปลูกกลบดินและปักไม้ช่วยพยุงต้น ผูกเชือกให้เรียบร้อย รดน้ำให้ชุ่มขึ้นอยู่เสมอ

## 14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย หลังจากปลูกแล้ว ควรใส่ปุ๋ยอีกครั้งเมื่ออายุ 6 เดือน ควรให้ปุ๋ยปีละ 2 ครั้ง จะเป็นปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยวิทยาศาสตร์ได้ ใส่สูตร 15-15-15 ประมาณ 200 กรัม ต่อ 1 ต้น
- การให้น้ำ พืลังกาสามีสเป็นไม้ชอบน้ำ ระยะเวลาควรรดน้ำให้ชุ่มขึ้นอยู่เสมอ ถ้าฤดูฝนสามารถปล่อยตามธรรมชาติได้
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู พืลังกาสามีสไม่ค่อยจะมีแมลงศัตรูมากนัก แต่ถ้ามีให้ใช้สารจำพวกชีวภาพ หรือสารสะเดาฉีดพ่น

## 15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว พืลังกาสามีสเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี ออกดอกผลเมื่ออายุ 2 – 3 ปี ให้ผลปีละ 2 ครั้ง
- วิธีการเก็บเกี่ยว โดยการเก็บผลของพืลังกาสามีสเมื่อผลสุกเริ่มดำได้ร้อยละ 80 ของพวงผลพืลังกาสามีส หรือจะปล่อยให้ดำทั้งหมดเลยก็ได้ เก็บทั้งขั้วโดยใช้กรรไกร หรือมีดคม ๆ ตัด
- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้ผลของพืลังกาสามีสมาแล้ว นำมาตากแดดประมาณ 4 – 5 วัน ผลพืลังกาสามีสจะแห้งและนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท
- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ผลพืลังกาสามีสแห้งมาแล้ว นำบรรจุถุงพลาสติกมัดปากให้แน่น แล้วนำส่งจำหน่ายต่อไป เก็บไว้ในห้องอุณหภูมิปกติ

## 16. การจำหน่าย

ผลพืลังกาสามีสแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 90-100 บาท